

V Parizu kujejo načrte za končanje mrzle vojne

Diplomati na delu za dosego sporazuma med Rusijo in zapadnimi silami

Pariz. — (Poroča Frederick Kuh) — Po misljenju gotovih zelo odgovornih ameriških predstavnikov tukaj, se nahajamo na pragu novega štadija, ko zna priti do precejšnjega znižanja napetosti med Ameriko in Rusijo.

V zadnjih štirinajstih dneh so za kulisami v Parizu na delu razni diplomati za poravnane berlinskega konflikta med Rusijo in zapadnimi silami. Njih načrt je, da se prizadeje sile za kulisami najprvo pobotajo glede sovjetske marke v vsem Berlinu, nakar bi Rusija istočasno odpravila blokado kakor hitro bi bila uvedena ta denarna reforma. Doznava se, da bi bila taka solucija sprejemljiva za vse prizadete sile.

Glavne osebnosti, ki si za kulisami prizadevajo za dosego tega sporazuma, so generalni tajnik Z. N. Trygve Lje, argentinski zunanji minister Juan Bramuglia in Roberto Urdaneta, načelnik kolumbijske delegacije pri Z. N. Vsi trije vodijo pogajanja med sovjetsko in ameriško delegacijo.

Drugi deli tega razvoja so:

1) Ako pride do izravnave berlinske krize, tedaj bi bile zapadne sile pripravljene na obnovo pogajanj z Rusijo za sklenitev avstrijske mirovne pogodbe, kar bi razmeroma lahko dosegli. Pomen tega bi bil, da bi Avstrija ostala v zapadni sferi.

2) Kot del širšega sporazuma, naj bi Rusija opustila svoje zanimanje za Grčijo, kakor je bilo določeno v Jalti.

3) Od Rusije se pričakuje, da bi spremenila svoje stališče tudi glede večjih nemških vprašanj, na primer glede nemških reparacij, kar bi odprlo možnost za dosego sporazuma.

4) Ne da bi se Amerika odpovedala svojim vitalnim interesom na Kitajskem, se zdaj domneva, da bo drastično znižala svojo vojaško in finančno pomoč Kajškovemu režimu, na drugi strani pa vrgla svojo politično podporo bolj progresivnim nekomunističnim kitajskim voditeljem.

5) Kot del svetovnega sporaz-

uma med Ameriko in Rusijo bi se Združene države odpovedale Koreji in potegnile svoje čete od tam, kakor jih zdaj umika Rusija.

6) Diplomati, ki so zadaj za tem načrtom za dosego rusko-ameriškega sporazuma, tudi predlagajo, naj se Amerika umakne tudi z nekaterih strateških vojaških in letalskih baz, ki so na eni strani dvomljivo vrednosti, na drugi pa strašijo Rusijo. Med temi bazami naj bi se Amerika umaknila iz Islandije in nekaterih japonskih otokov.

7) Šele potem, ko pride do svetovnega sporazuma med Ameriko in Rusijo glede navedenih in podobnih vprašanj, naj bi bil storjen poskus za dosego sporazuma glede svetovne kontrole atomske energije in razorožitve.

Pričakuje se, da bo ameriški generalni štab dvignil velik krik zlasti proti vsaki opustitvi vojaških baz, naperjenih proti Rusiji.

Zamorci pomagali demokratom do zmage

Zdaj zahtevajo plačilo: zakone proti rasni diskriminaciji

Chicago. — Zamorci pravijo, da so njih glasovi pomagali demokratom do zmage, in sicer več kot tri milijone glasov v Illinoisu, Ohiju in Kaliforniji, kjer je šlo Trumanu najbolj trdo in je zmagal le z majhno večino glasov.

Zdaj zamorci zahtevajo svoje plačilo: sprejetje zveznih zakonov proti rasni diskriminaciji. Tako je sklenila konvencija Zamorskega narodnega kongresa, ki je zadnje dni zboroval v Chicagu od udeležbi 1,500 delegatov. Od Trumanove administracije in demokratskega kongresa zahteva uzakonitev programa civilnih svobod, ki ga je pred enim letom izdelala predsednikova komisija, radi česar je med južnimi demokrati nastala revolva proti Trumanu.

Od kongresa tudi zahtevajo, da ne prizna šedežev štirim diskriminiranim senatorjem — Longu

Japonska spoznana za krivo agresije

Vojaško sodišče izreklo obsodbo

Tokio. — Mednarodno vojaško sodišče je izreklo obsodbo nad Japonsko, da je vodila napadalno vojno proti Združenim državam, Angliji, Holandiji in Franciji.

Mednarodno vojaško sodišče sestoji iz sodnikov enajstih narodov, ki vodijo obravnave vojnih zločinov Hidekija Toja in njegovih 24 soobtožencev. Sodišče je ugotovilo, da je Japonska napadla omenjene države brez vsakih provokacij z namenom, da se polasti posestev teh držav.

Japonska je bila spoznana za krivo, da je izdelala definitiven načrt za napadalno vojno. Sodišče je zaeno podprlo predvojni zaključek in izvajanje omenjenih narodov, ki so omejili japonsko trgovino in dobavljanje surovin iz drugih dežel, kajti Japonska je izkoristila dobavo tega materiala v vojne svrhe.

Sodišče je izjavilo, da so prizadete dežele pravilno ravnale, ko so odrekle Japonski uvoz materiala, ki ga je skušala rabiti proti njim, obenem pa so jo skušale odvrti od njenih vojnih namenov. Kljub temu se je Japonska odločila, da bo vodila agresivno vojno naprej.

Dalje je bila Japonska z njenimi voditelji vred spoznana za krivo, da je napadla Kitajsko in Filipine, dočim je bila oproščena obdolžitve, da je napadla tudi Siam. Kazen za japonske voditelje, ki so povzročili vojno, bo izrečena pozneje.

Cicero bo odpravilo gangstersko gnezdo

Cicero, Ill. — V tem čikaškem predmestju, ki je že dolgo znano kot gnezdo gangsterjev, se je pojavilo močno gibanje za reformiranje občinske uprave. Člani odbora za reformiranje občinske uprave, so na pristojnem mestu vložili petico z več kot 10,000 podpisi, ki zahteva, da Cicero dobi status mesta. Sedaj je Cicero inkorporirano kot vas, četudi ima več kot šestdeset tisoč prebivalcev. Voditelji gibanja za to reformo upajo, da bo nova mestna uprava bila kos korupciji, ki omogoča gangsterjem, da svobodno vladajo v Cicero. Sprememba cicerške občinske uprave se lahko izvrši s splošnim glasovanjem.

iz Louisiane, Hillu iz Alabame, Eastlandu iz Missisipija in Maybanku iz Južne Karoline.

GENERAL RAZJEZIL DRŽAVNEGA TAJNIKA MARSHALLA

Pariz. — Brigadni general William E. Riley, načelnik mirovne misije Združenih narodov v Palestini, je državnemu tajniku Marshallu in ostalim delegatom zmešal štrene. Amerika in Anglija skušata rešiti palestinsko vprašanje na svoj način, izjavi generala Rileyja pa jim je to pokvarila.

General Riley je namreč pretekli teden izjavil, da je vojna v Palestini končana in da so zmagali Židje. Dalje je rekel, da Združeni narodi ne morejo spreminjati tega dejstva in da je najbolje, da se Arabci začno pogajati z Židi, dokler je še čas, preden ne okupirajo vse Palestine.

Ta izjava je bila hud udarec za Angleže in njihov načrt, ki ga podpira državni tajnik Marshall. Njegov načrt zahteva, da se židovske čete umaknejo z negevskega ozemlja, ki jim ga pred nekaj tedni zasedle, ter da se priključi Transjordaniji, ki

Vsekakor Riley dobro ve, kaj se godi v Palestini. Na svoje oči je prepričal, da so Židje izvojevali zmago in da so upravičeni do ozemlja, ki naj pripada novi izraelski državi. Proti temu se na vse kriplje borijo Angleži s pomočjo tajnika Marshalla, ker se nečejo zameriti Arabcem, kajti v arabskih deželah imajo Angleži mnogo kolonij, ki jim prinašajo lepe dobičke z izkoriščanjem domačinskih ljudstev.

Domače vesti

Is ene bolnišnice v drugo
Baggaley, Pa. — Joseph Dablock, član društva 318 SNPJ, je bil 1. nov. prepeljan iz državnega sanatorija v Cressenu v bolnišnico v Johnstown. V sanatoriju so dognali, da nima jetike, marveč je drugače težko bolan. 5. nov. je bil operiran. Članstvo mu želi skrajšane zdravlja.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V bolnišnici je po kratki bolezni umrl Vincent Luksa, star 60 let, doma iz okraja Doljni Vidovec v Prekmurju, kjer zapušča brata in dve sestri, tukaj pa ženo. — V Euclidu sta se poročila Mary E. Vidmar in Stanley Pluth. — V bližnji Genewi je umrl Lewis Klemenčič, star 65 let. Zapušča hčer Jennie Zadnik.

Marshallov načrt pomeni dajatve

Frazer pravi, da ta načrt "smrdi"

New York. — Joseph Frazer, predsednik avtne korporacije Kaiser-Frazer, je po svojem povratku iz Evrope izjavil, da Marshallov načrt "smrdi". Frazer je rekel, da s pristno trgovskega stališča Marshallov načrt ni praktičen.

Frazer se je mudil v Evropi šest tednov. Med tem časom je potoval po Franciji, Italiji in Holandiji, obiskal pa je tudi Anglijo. Rekel je, da se je sam prepričal o izvajanju Marshallovega načrta v Evropi.

"Na potovanju v Evropi sem se prepričal," je rekel Frazer, "da Marshallov program ne uspeva, kajti do sedaj mu ni uspelo, da bi evropska ljudstva prišla za delo pri obnovi svojih dežel. Ljudje sprejmejo naše dajatve z vedno večjim občutkom, da jim te dajatve dolgujejo, nobenega izgleda pa ni, da si bi sami pomagali."

Frazer je rekel, da je sam videl v Italiji in Franciji, kako obratuje Marshallov načrt. Barantanje z denarjem je glavni cilj mešetarjev, za obnovo se ne zanimajo, navadni ljudje pa nimajo prilike, da bi razmere izboljšali.

Ko je Frazer potoval iz Francije v Italijo, je na meji dobil 140 lir za 100 francoskih frankov. Ko se je šest dni pozneje iz Italije vrnil v Francijo, je dobil 95 lir za 100 frankov. Frazer je mnenja, da bi prizadete vlade morale uvesti določene cene za izmenjavo denarja, kajti le na ta način bi preprečile barantanje in negotovost.

V Angliji je Frazer skušal izposlovati dovoljenje za uvoz ameriških avtov, kar pa mu ni uspelo.

O Marshallovem načrtu je rekel, da je morda dober z militarističnega stališča, ne pa z biziškega.

"Ako pride do vojne," je rekel Frazer, "bo to predvsem naša vojna, kajti vsa zapadna Evropa, vključno Anglijo, bo odvisna od našega zalaganja teh držav z orožjem, municijo in vsemi drugimi potrebščinami."

Policija v Panami napadla demonstrante

Panama. — Osem oseb je bilo ranjenih, ko je policija brutalno napadla tisoče demonstrantov, ki so se zbrali, da pozdravijo dr. Arnulfo Ariasa Madrida, bivšega predsednika Paname, ki se je vrnil iz Mehike, kjer je živel kot begunec. Policija je streljala na demonstrante in jih razglašala s solzavskimi bombami. Dr. Arnulfo je pobegnil v Mehiko meseca maja po burnih volitvah, v katerih je zmagal njegov nasprotnik in proglasil izjemno stanje, katerega je zadnji mesec odpravil novi parlament.

ČIANG KAIŠEK OBETA ŠE OSEM LET VOJNE

Pravi, da mora zdrobiti komunizem. Amerika bo nadaljevala pomoč

Nanking, Kitajska. — Diktator Čiang Kaišek je posvaril kitajsko ljudstvo, naj se pripravi še na osem let civilne vojne. On je govoril na konferenci Kuomintanga, vladajoče stranke, ob navzočnosti tisoč strankinih voditeljev in poslancev.

Dejal je, da bo vzel še osem let predno bo njegova vlada porazila ljudske armade in zadržala komunizem. V svojem nastopu je bil popolnoma miren. Priznal je, da je vlada doživela največje poraze z izgubo Činhsiena in Mukdena v Mandžuriji. Vlada bo tudi podvela potrebne korake proti inflaciji. O kakšni preselitvi vlade iz Nankinga ni črnil besede.

Po padcu Mukdena so po vsej Kitajski začele krožiti vsakovrstne govorice: da se bo Čiang Kaišek umaknil in šel na "potovanje" v Ameriko; da bo vlada reorganizirana, da se bo preselila v Kanton ali Čunkung, da se bo skušala pobotati s komunisti in ustanoviti koalicijsko vlado.

Čiang Kaišek je vsem tem govoricam sedaj napravil konec. Pokazal je, da ne misli na nikakšno ostavko in na beg v Ameriko, marveč se misli boriti proti ljudskim silam pod vodstvom komunistov do konca — do "zmage". In on računa, da bo vzel še osem let predno bo prišel do te "zmage". Toda če bo tako "zmagoval", kakor "zmaguje", vstane čas po japonski kapitalizaciji, zlasti pa zadnje mesece, se bo prej ali slej znašel v grabu in na Kitajskem bo zavladal komunizem kitajske sorte.

Kajšek binajbrže tako ne govoril, ako bi ne računal na še večjo ameriško pomoč. Ampak vsa ameriška pomoč nič ne zaleže, odnosno le podaljšuje civilno vojno in agonije ljudstva. Ameriška vlada ga je pred nekaj meseci založila z zlatom, da je lahko reorganiziral kitajsko valuto in izdal nov denar, "baziran na zlatu". Ampak zadnje tedne je tudi "zlati pengo" začel drčati po isti poti kakor prejšnji papirnati denar in nastala je nova inflacija.

Washington. — Paul G. Hoffman, načelnik administracije Marshallovega načrta, je zadnje dni naznanil, da bo Amerika še nadalje podpirala Čiang Kaiškovo režim z denarjem in materialom. Kongres je za "pomoč" Kitajski določil v tem načrtu \$400 milijonov — \$275 milijonov

VRHOVNO SODIŠČE BO ODLOČILO O PROTIDELAVSKEM ZAKONU

Washington. — Federalno vrhovno sodišče je sklenilo, da se bodo začela zaslišanja o vprašanju veljavnosti Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona, predvsem o točki 9, ki določa, da uradniki delavskih unij podpisajo afdavite ali izjave, da niso člani komunistične stranke.

Unija komunikacijskih delavcev CIO je pred nekaj meseci vložila priziv na vrhovnem sodišču, da odloči o veljavnosti omenjene točke. To je storila potem, ko je delavski odbor odredel uniji pravico do volitev unijskim članom, ker njihovih uradniki niso hoteli podpisati zadevnih izjav.

Unija trdi, da točka 9 v Taft-Hartleyevem zakonu krši pravico svobode govora, da je naperjena le proti nekaterim osebam in da tako dvomljivega pomena, da je v konfliktu s 5. dodatkom ameriške ustave.

Vse delavske unije so odločno proti omenjeni točki v Taft-

Nov komet na jugozapadu

Opazili so ga zvezdoznanci

Cambridge, Mass. — Astronomi so opazili "nakrasnejši komet," kar so jih videli v zadnjih 38 letih. Komet se je pojavil pretekli tork in videl se je v Kaliforniji in Arizoni, kjer se nahajajo astronomske postaje.

Novi komet so najprej opazili v Kaliforniji, ko je letel v jugozapadni smeri. Zvezdoznanci dvomijo, da se bo komet videl v severnih državah. Vsekakor je pet komet določena, da preleti jugozapadne države.

Dr. Dinsmore Alter, direktor Griffithovega observatorija v Los Angelesu, je rekel, da novi komet kaže čuden učinek pri letenju pri tem, da je rep komete nenavadno žareč.

Zvezdoznanci v Cambridgeu so mnenja, da se bo komet videl le nekaj dni. Najprimernejši čas za opazovanje komete je tik pred sončnim vzhodom. Halleyev komet, ki se je zadnjič videl pred 38 leti, se pokaže vsakih 76 let enkrat, dočim se nekateri kometi pokažejo komaj vsakih tisoč let enkrat.

Čikaški župan za spojitev oblasti

Chicago. — Čikaški župan Kenelly je objavil načrt za formiranje odbeka, ki bo imel nalogo, da izdela priporočila za konsolidiranje oblasti mestnih parkov. Njegov načrt predvideva, da se spojita dva departmeta v enega za dosego boljše uprave in cenejšega obratovanja uradov. V odbeku bodo zastopane razne mestne organizacije, ki že dalj časa delujejo na tem, da se razni departmeti strnejo v enega. Spojitev oblasti bi prihranila mestu \$250,000 na leto.

Iranska vlada odstopila

Teheran, Iran. — Iranska vlada, kateri načeljuje premier Abdul Hussein Hažir, je zadnjo soboto zvečer podala ostavko. Domneva se, da je odstopila zato, ker je dva dni prej dobila le par glasov večine, ko je parlament glasoval o zaupnici.

za civilne in \$125 milijonov za vojaške potrebe. Na račun civilne pomoči je Kajškova vlada že izčrpala \$125 milijonov, za vojaško pomoč pa skoro vso vredoto. Amerika je v zadnjih letih že zabila v Kitajsko okrog pet milijard dolarjev. Indirektno oborožuje tudi komuniste, ki plenijo ali dobivajo orožje od Kajškovih armad.

BUNCHE IZDELAL NAČRT ZA MIR V PALESTINI

Zidje ga odklonili in ob- dolžili Anglijo, da zalaga Arabce z orožjem

Pariz. — Dr. Ralph Bunche, ki je bil po umoru grofa Bernadotta postavljen za posredovalca med Židi in Arabci, je Varnostnemu svetu predložil načrt v obliki resolucije za proklamiranje trajnega premirja ali konca vojne v Palestini. Sedanje premirje je le začasno.

Poleg odredbe trajnega premirja resolucija poziva obe konfliktne stranki, Žide in Arabce, naj se prično pogajati s posredovanjem Bunchevega urada. Dalje določa umaknitev vojaštva in ustanovitev demilitarizacijskih con na spornem ozemlju.

Kaj bo storil Varnostni svet s to resolucijo, še ni znano, toda predstavniki Izraela so ta Bunchev načrt takoj zavrgli, ker ga smatrajo za nov maneuver in novo past. Oni smatrajo, da je ta načrt stara shema v novi obleki. Po tem načrtu bi namreč avtomatično izgubili negevskega distrikt (puščavo), katerega jim je lani določila generalna skupščina Z. N. V tem distriktu so Židje zadnja leta pričeli ustanavljati svoje naselbine in spreminjati puščavo v rodovitno oazo z umetnim namakanjem. Vodo dobivajo iz globokih vodnjakov.

Če Varnostni svet sprejme to resolucijo, se bo najbrže zgodilo tako kakor se je zgodilo s podobno resolucijo, katero je sprejel 4. nov. in v kateri je "ukazal" obema strankama, naj umakneta svoje vojaštvo na točke, ki so jih držali pred izbruhom zadnjih bitk sredi oktobra. Prizadeti bi bili le Židje, ki bi natepli Arabce na vseh točkah spopada.

Zidje so za direktna pogajanja z Arabci, Anglija pa temu nasprotuje, ker želi priključiti Negev Transjordaniji in ga porabiti za svoje vojaške baze. Transjordanija je namreč pod popolno britsko dominacijo in je njena "neodvisnost" je nominalna.

Iz Tel Aviva poročajo, da je izraelska vlada vložila protest pri posredovalnem uradu Z. N., ker je Anglija ponovno pričela oboroževati Arabce, kar je kršenje zaključkov Varnostnega sveta. Izraelska vlada pravi, da je Anglija poslala v Transjordanijo "precejšnje število vojaštva" in orožja, vključno s bojno letala. Glede tega citira izjavo transjordanjskega kralja, v kateri je dejal, da ima zdaj tudi "letalsko silo." Do zdaj je bila njegova arabska legija, vzdržena po Angliji in vodena po angleških oficirjih, brez vsakih letal.

Dalje pravi izraelska vlada, da je Anglija pričela oboroževati tudi Iran, kateremu je poslala ladjo orožja, vključno vseh vrst tanke. To orožje je ladja pripeljala v pristanišče v Basri. Zidovski viri pravijo, da je na poti še par angleških ladij, naloženih z orožjem za Arabce. Če je v tem kaj resnice, potem bo prišlo še do novih vojnih izbruhov v Palestini.

(Angleški zunanji urad je zanikal, da bi Anglija v Transjordanijo poslala vojaštvo.)

Naval za uranijem v kanadski provinci

Sault Ste. Marie, Ont. — Iz vseh krajev te okolice drvijo majnariji v 72 milj oddaljeno naselje, kjer so raziskovalci baje našli veliko ležišče uranija, ki se rabi pri izdelavi atomske bombe. To naselje se imenuje Batchawana, kjer je nekdo pred dobrim mesecem izsledil rudo, ki je bogata na uraniju. Majnariji se v gručah valijo v ta kraj, rijejo in kopljejo, v upanju, da ne bo trud uspešen.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE

JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year. Chicago and Cook County \$2.50 per year. Foreign countries \$3.00 per year.

One dollar per copy.—Kopijati dopisov in nemarodnih listov se ne vračajo. Rokopisni literarni vsebini (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil preložit.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso kase ima stik s 14. ulico

PROSVETA

2857 - 59 So. Lawrence Ave., Chicago 28, Illinois

Reakcija ni bila poražena

Zdaj, ko se je v delavskih, demokratičnih in psevdoliberalnih krogih že nekoliko poglobilo veliko veselje nad nepričakovano "ljudo" in "delavsko zmago", postaja z vsakim dnem jasnejše, da reakcija ni bila tako "temeljito poražena" kakor so mnogi napovedovali prve dni ali kakor mnogi še danes napovedujejo. Sicer je povsem človeško, da se dobro misleči ljudje radi udajajo po božnim željam. In v zvezi s to Trumanovo "newdealsko" zmago je bilo izrečenih že nešteto pobožnih želja.

Ako bo Truman hotel uresničiti svoje kampanjske obljube, kar pa je seveda še v oblikih, bo imel veliko večje težave nego bi bilo navidezno soditi po dejstvu, da bodo demokrati imeli v obeh zbornicah kongresa precej veliko večino. In sicer bo imel težave predvsem v svoji lastni stranki, ki je pri zadnjih volitvah na eni strani zopet dobila več ali manj "newdealsko" lice, na drugi pa je ostala 100% burbonska.

Reakcionarno stran tvorijo predvsem, toda ne povsem južni burbonci, domalega vsi prežeti s klanovsko mentaliteto, naperjeno ne samo proti zameram, marveč tudi proti vsaki progresivni ideji. In ako kongres ne spremeni svoje procedure; po kateri avtomatično zasadejo predsedništva vseh kongresnih odsekov oni kongresniki in senatorji zmagovite stranke z najdaljšo službeno dobo, bodo v novem kongresu južni burbonci zopet dobili najglavnejša mesta v teh odsekih. Sicer ne v vseh, vendar pa bodo dobili večino predsedstev.

Predno se pomudimo pri tem vprašanju, naj omenimo, da bo kljub "veliki delavski zmagi" v nižji zbornici novega kongresa še vedno sedelo 226 onih poslancev, ki so glasovali za Taft-Hartleyev zakon. Torej večina. Nekateri izmed teh se bodo radi volilnega izida morda navidezno spremenili iz Savla v Pavla, toda večina teh burboncev, najbrže velika večina bo ostala — burbonska. Tudi senat bo v pretežni večini konservativen ali celo reakcionaren.

Organizirano delavstvo, zlasti unijski voditelji se iz razumljivih razlogov najbolj zanimajo za to, da se čim prej iznebe Taft-Hartleyevega zakona. Njih stališče je, da je novi kongres "dobri mandat od ljudstva", da enostavno prekliče ta zakon. Saj je tako zapisano v demokratični platformi. Tudi Truman je to propagiral v svojih kampanjskih govorih. In demokrati bodo imeli večino v obeh zbornicah. Stvar je torej čisto enostavna, povsem jasna.

Ampak stvar ne bo tako lahka. Ne samo v obeh zbornicah, marveč tafthartleyevci bodo imeli večino tudi v delavskih odsekih obeh zbornic. Ne verjamemo, da se bo večina teh burboncev toliko prelevila, da bo kongresu priporočala prekliti tega zakona. Kar bo dvostrankarska večina v teh odsekih storila, bo najbrže to, da bo priporočala amandiranje tega zakona — odstranitev nekaterih povsem žolih antidelavskih postavk.

Kakor poročila Federated Press, bodo na podlagi volilnega izida imeli večino tafthartleyevci tudi v senatnem odseku za delo. Od republikanskih članov je bil poražen le senator Ball iz Minnesote. Ako bodo vsi ostali člani obeh strank še nadalje ostali v tem odseku, in ako republikanci nadomestijo Balla z novim Ballom, bo tudi v tem odseku odločevala burbonska večina, kaj se zgodi s tem zakonom.

Kakor pokazuje neko poročilo iz Washingtona, ki našteva kdo bo najbrže načelnik tega in onega kongresnega odseka obeh zbornic, je razvidno, da bodo večino teh kongresnih organov dominirali južni burbonci. Po stari tradiciji so predsedniki teh odsekov pravi diktatorji. V teh odsekih ne poznajo nobene demokracije, ali pa prav malo. Predsednik, ne večina odseka, odloči, kaj pride na dnevni red in v veliki meri tudi, kaj pride v zakonski predlog. Ako je predsednik proti neki zakonodaji, bo bolj težko priti pred odsek, in ako pride, jo lahko z raznimi maneuvri sabotira ali usmerja po svoje. To namreč, ako je burbonec in mu je demokracija delovanje španska vas.

Ako bo predsednik Truman tako delal kakor je v svojem prvem terminu, to je pošiljal "liberalne" poslanice kongresu, potem pa na vsa svoja priporočila pozabil, se bo lahko tudi ta "velika delavska zmaga" spremenila v velikega črnega mačka.

Kakor poročajo iz Key Westa, Florida, kjer se sedaj nahaja na oddihu, je Truman že začel delovati na to, da južne diktatorje zopet potegne v demokratično stranko. To pomeni, da bo moral pozabiti na svoje kampanjske obljube, ako bo jih hotel pridobiti za sodelovanje z njegovo administracijo. Še več! To pomeni, da bodo južni burbonci s sodelovanjem republikanskih reakcionarjev zopet diktirali kongresu, kakšne zakone bo sprejel. Brez južnih burboncev demokrati namreč ne bodo imeli večine. Ironija vseh ironij pa je v tem, da bi Truman ali kdorkoli laže predal vsakega Tafta v "newdealerja" kakor pa južne burbonce. Sicer so sem pa tam tudi med njimi izjeme, ki pa le potrjujejo to splošno pravilo.

Več politične zrelosti je pokazala mrs. Roosevelt, ki je zadnje dni prišla na dan z zahtevu, da se "diktatorje trajno pomeče iz demokratične stranke". Ona je za "očistitveno" stranko predvsem zato, da se diktatorjem odvzame pravico do predsedništva tega ali onega kongresnega odseka. Med temi je navedla kongresnika Rankina iz Missisipija, "enega največjih reakcionarjev", in senatorja Johnstona iz Južne Karoline, "ki je zavrnil predsednika Trumana, vodil kampanjo proti njemu, ko je bil izvoljen; je bil pa med prvimi, ki se je z vlakom odpeljal v Washington in predsedniku čestil k njegovi izvolitvi."

Ampak takih kameleonov je veliko. Toda tudi če demokrati pomečejo diktatorje iz stranke, bo v njej še vedno ostalo precejšnje število južnih in severnih burboncev. Toda naj se zgodi to ali ono, mi smo povsem sigurni, da se bo demokratiška stranka prej ali slej zopet pokazala enako "hopeless" in reakcionarna kakor je bila zadnja leta, še pred Rooseveltovo smrtjo. To zlasti, ako Truman ne spremeni svoje zunanje politike, katera narekuje tudi notranjo politiko. Potreba za progresivno stranko torej še ni in ne bo odstranjena.

Vabilo na 35-letnico Slovenske zadrzne zveze

Cleveland. — Pred 35 leti se je pri društvu Mir 142 SNPJ sprožila ideja za ustanovitev slovenske zadrzne zveze. Idejo je sprožil pionir Martin Pogorelec, ki je že več let v grobu. Pokojni Pogorelec je bil prežet z združnimi idejami še v stari domovini, kajti na Rožniku pri Ljubljani je videl, kako so se tam še pod bivšo Avstrijo delavci skušali pomagati s samopomočjo. Tako je smatral, da bi bilo našemu delavcu v korist, da bi se tudi tukaj podstolpi kaj aličnega. Delavci naj bi postali delničarji in odjemalci zadrzne zveze.

Ideja je prodira in njegove želje so se uresničile. Dolga je doba 35 let. V tej dobi je bil največji razmah našega življenja, kajti dotok novih priseljencev je bil velik. Vsak začetek je težak in tako so imeli velike težave tudi ustanovitelji zadrzne zveze.

Tukajšnja Slovenska zadrzna zveza (pred leti se je imenovala Slovenska delavska zadrzna zveza, zadnja leta pa je beseda "delavska" odpadla, za kaj ne vem) zaznamuje velik napredek in uspeh. Ne le, da daje velike koristi svojim odjemalcem in delničarjem, pač pa podpira naše kulturne in druge organizacije, bodisi z oglasi, prispevki ali pa z blagom.

Mimogrede naj omenim, ko je tedanja organizacija JPO-SS zbiral potrebščine za najbednejše v stari domovini, je tudi zadrzna zveza veliko prispevala v konzervah in drugo blago. Tedaj smo odposlali na tone raznega blaga in potrebščin v staro domovino. Zadrzna je večkrat prispevala za otroško bolnico itd. Vse to dobro vem, ker sem tudi zadrži pošiljal prošnje in nikdar ni odklonila dar, domovini na altar. Da, direktorji Slovenske zadrzne zveze so se zavedali svoje narodne dolžnosti in prispevali za narod, iz iz katerega so izšli. Če bi nekdo zbral skupaj podfke, koliko je to naše podjetje prispevalo v teku 35 let v dobre namene, bi pronašel, da gre vrednost v tisoče dolarjev. Poleg tega pa je zadrzna izdala veliko za naše rojake, ki so bili v raznih stavkah itd. Vse to in drugo mi prihaja na misel ob tej priložnosti, ko podjetje obhaja svoj 35-letni jubilej svojega poslovanja med našimi rojaki v tako zvanem Collinwoodu.

Direktorij SZZ je odločil, da bo praznovati to važno obletnico čim impozantnejše dne 14. novembra z varijantnim programom v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd., začetek ob pol štirih. Na sporedu bodo razne pevске in glasbene točke, ki jih bodo podali naši napredni pevski zbori. V solu bo nastopila naša miss Florence Umetič. Na klavir bo zaigral nekaj komadov Donald Plesničar. Umetne ples bo izvajala 6-letna Peggy Peterlin, kot govornik pa nastopi Matt Petrovich, ki nam je že tolikokrat vzpodbudno govoril. Seveda bodo govorili tudi govorniki drugih narodnosti, zastopniki čeških in italijanskih zadrznikov, organizacije CIO itd.

Po programu bo sledila prosta zabava, kuharice pa bodo postregle gostom s puranovo večerjo, ki bo stala samo \$1.25. Po večerji pa bo sledil ples v obeh dvoranih. Zgoraj bo igral Mickey Ryanec in njegov orkester, spodaj pa znani Kristofovi bratje.

Še nekaj. Direktorji so me informirali, da bodo oddali pri vratih deset daril, in sicer več gnjati, nekaj vreč sladkorja in moke ter več košar gročije. Torej je za to se vam bo izplačalo, da se udeležite popoldanskega programa. Mislim, da ne bo napačno, če boste mahali do

kor je bila zadnja leta, še pred Rooseveltovo smrtjo. To zlasti, ako Truman ne spremeni svoje zunanje politike, katera narekuje tudi notranjo politiko. Potreba za progresivno stranko torej še ni in ne bo odstranjena.

Glasovi iz naših nasebin

"Slaughterhouse Jenny," ki ima celo vrsto drugih aliasov, se je zapletla v protislovja s lažmi, ko je pričala proti 24 delavcem, upošlenim pri Armour & Co., katere je družba odslavila. Posredovalec je ukazal družbi, da jih mora nazaj upošliti. Vsi so člani unije klavniških delavcev CIO.

Zenski klub SND v Detroitu

Detroit, Mich. — Domača zabava, katero je priredil 22. oktobra v Slovenskem narodnem domu ženski klub, je prav lepo izpadla. Udeležba je bila obilna.

Zenski klub se prav lepo zahvaljuje vsem za poset, še posebna hvala pa vsem onim ženskam, ki se delale za priredbo, prav tako onim, ki so darovale darila.

Frances Juvan pa je darovala \$5, Josephine Mrak \$1. Darila so darovale: Anna Smerdu, Jennie Zupan, Anna Travnik in Agnes Sonz. Prav lepa hvala tudi Frances Berlski, ki je podarila \$5 v klubovo blagajno.

Prihodnja seja ženskega kluba se bo vršila 14. novembra, začetek ob štirih popoldne. Članice, udeležite se seje v polnem številu. Torej na svidenje v nedeljo popoldne v Slovenskem narodnem domu na John R.

Anna Sardonar.

O političnem položaju

Cleveland, O. — Danes je 30. oktobra, volitve pa bodo v torek, 2. nov. Predno bodo priobčene te vrstice, bomo že vedeli izid volitev. Toda že danes, tri dni pred volitvami, rečem, da mi ne bomo zmagali. Če rečem "mi", mislim vas, kajti mene niste prištevati k vam, ker to se je poznalo po vašem petelinjem kikirikanju. Vendar pa se bom držal besede, ki sem jo dal pred meseci, in bom volil za Henryja Wallacea, in sicer iz razlogov, če bi tudi bil moj stari oče republikanec ali pa demokrat, jaz nočem biti ne slon ne osele! Če pa bi imeli v Ohio kandidata socialistične stranke, bi volil pa zanj.

V Clevelandu imamo časopis, ki ga lastujejo slovenski delničarji. List izhaja pod napredno znamko, toda oglašje pa sprejema od vseh strank, glavno da jih plačajo. Seve, priobčen je tudi oglašje za Franka Laucheta, ki je demokrat in ga je celo sam Truman priporočal v izvolitev. Nekateri naprednjaki so Franku pred leti pili veliko slavo, sedaj pa pravijo, da Frank ni več tisto kot je bil nekdanj, zato nočejo ničesar slišati o njem.

Ves čas pa je ostal Lauchetu zvest Vatro Grill. On je toliko pošten, da se zaveda, da mu je Lausche pomagal, da je bil pred leti imenovan za policijskega prosekutorja.

Grill je v Enakopravnosti napisal članek o Lauchetu in politični situaciji. V tem članku pravi med drugim: "Wallace je brez dvoma edini kandidat, ki vodi kampanjo, ki je logična na vsej črti. Toda dejstvo, da so se izrekli zanj komunisti, navzlic temu, da je izrecno izjavil, da ni komunist, in da veruje v 'progresivni kapitalizem', je mlinski kamen okrog njegovega vratu."

Prihodnji terek se bo pokazalo, če bo veliki napor od strani Wallacea, da postavi temelj novi stranki, uspešen ali ne. Pokazalo se bo tudi, ali so imeli prav ali ne tisti progresivci, ki Wallacea sicer osebno čislajo, ampak so prepričani, da bi bil bolj modro ravnal, ako bi ostal v stranki in v njem okviru vodil borbo proti reakciji, kakor sta nekdanj storila Roosevelt in Wilson.

Tako je pred volitvami o političnem položaju pisal Vatro Grill, ki je predsednik tiskovne družbe Enakopravnost in star slovenski žurnalist.

Frank Barbič.

Ameriški žurnalista poročila iz Jugoslavije

VIII.

Cerkev ni ničesar pridobila od fašizma

(Pred nekaj tedni smo v Prosveti objavili serijo člankov o Jugoslaviji, ki jih je napisal za svoj list IN FACT George Sedes, ki sedaj proučuje razmere v Jugoslaviji. Danes pa objavljamo njegovo poročilo o odnosu države do cerkve. O tem predmetu smo priobčili v Prosveti že več člankov, med njimi poročilo skupine uglednih ameriških protestantov, toda v Ameriki je še vedno na dnevnem redu velika žari-propaganda o zatiranju vere in cerkve v Jugoslaviji, prav tako te laži širijo slovenski ubežniki, ki se zbirajo okrog A. D., zato bo to poročilo nedvomno zanimalo naše čitatele. — M. M.)

Ena glavnih točk v Ritigovem načrtu, na katero polaga prijateljev in mir v svoji deželi, je, da duhovništvo sprejme ločitev cerkve od države. On je mnenja, da je bila ena najslabših dob v zgodovini pod fašizmom, ko je imela cerkev posebne privilegije. "Cerkev ni ničesar pridobila od fašizma, pač pa ravno nasprotno," je nadaljeval Ritig, "pod fašizmom so bile izrabljane rasistične teorije Hitlerjevega tipa; nacisti so se na tej podlagi podpihovali svaštvo med Srbi in Hrvati, prav tako natezavali razlike med zapadom in vzhodom, ker smo mi nekak mejnik med obema."

Sicer pa ni bilo to ničesar novega. Zgodovina priča o boju med Grki in Rimljani, prav tako nam pove, da se je razdor med raznimi narodnostmi v naši deželi poglubil v času dolgega turškega jarma. Na drugi strani pa je tudi resnica, da so bili na obeh straneh hrvaški in srbski duhovniki, kateri so skušali omiliti ta nasprotstva.

Ko je izbruhnila zadnja vojna, je bil nacionalizem ukoreninjen zelo globoko, tudi med duhovniki na obeh straneh. Bilo je nesoglasje in sovraštvo. To razmerje je deloma izviralo iz zgodovinske tradicije, deloma iz njenja nacistične ideologije. To ozadje moramo imeti pred očmi, da lahko razumevamo, kaj se je zgodilo med vojno in kakšno vlogo je igrala v njej nekatera duhovščina.

Naša duhovščina se mora sprijazniti s popolno ločitvijo cerkve od države. Tega se mora prijeti z vso odkritostjo. Povrh tega se mora udeležiti v duhu modernega časa; se mora privaditi novemu duhu in delati v novem duhu.

Od strani duhovščine je bila velika napaka, da je sprejemala česar koli od fašizma in sodelovanja s fašisti; to je škodovalo cerkvi, kakor smo to mnogi dejali že pred leti, da bo.

Na drugi strani pa ni v socializmu samo človekoljubnost, marveč tudi zdrav kristjanski duh, duh, ki deluje za mir po vsem svetu."

Cerkev mora delovati za mir in zavreči politiko

Monsignor Ritig je nadaljeval: "Cerkev mora delovati za mir. Cerkev ne sme nikdar biti orodje nesporazuma med ljudmi, zlasti ne Kristusova cerkev." Pri teh besedah je nalahko po-

tolkel po dokumentarni knjigi, katero sem položil poprej pred njimi na mizo, in odločno dejal: "Cerkev in duhovščina se ne smeta nikdar spuščati v politiko!"

Vprašal sem ga o sedanjem položaju.

"Tukaj, zlasti v Hrvatski, lahko rečem, da z dobro voljo rešujemo vprašanje cerkve. Cerkev pomaga pri obnovi krajev, ki so bili najbolj prizadeti v vojni; škofje delujejo za mirno rešitev verskih problemov. Razumljivo, država ima v nekaterih zadevah svoje nazore, cerkev pa svoje, prav tako ima vsaka svojo filozofijo, toda kadar je dobra volja na obeh straneh, kadar cerkev in država stremita, koristiti vsemu ljudstvu, bosta vedno našli pot do sporazuma." Nato pa je s smehljajem dodal: "V socialnem in političnem življenju mora biti dobra volja na obeh straneh, prav tako kot v zakonskem stanu."

To je dovedlo do vprašanja o komisiji, kateri načeluje monsignor Ritig. Tu sem zvedel, da on ni samo razumel vsako vprašanje, ki sem ga postavil, ampak tudi govori angleščino, torej ne more biti nobenega dvoma, da niso pravilno podani v prevodu njegovi nazori.

"Komisija za verske zadeve," je dejal, "posreduje med cerkvi in državo v slehernem vprašanju, radi katerega je nesporazum. Toda mi nimamo avtoritete..." Tu je monsignor Ritig prekinil tolmачa in vzkliznil: "Ne! Ne! Ne! Mi imamo avtoriteto," je dejal meni v angleščini: "Kar sem dejal (v hrvaščini) je, da nimamo oblasti. Mi imamo avtoriteto. Toda avtoriteta in oblast sta različni stvari. Država ima oblast. Mi smo avtoriteta v verskih zadevah, država pa ima moč, da jih odobri."

Poročila o preganjanju cerkve so izmišljena

S seboj sem imel število izrezkov iz ameriškega časopisa, vsi po enakem kopitu: cerkev je preganjana v Jugoslaviji; semenišči ni, prav tako ne katoliških škof, vlada cenzurira pridige itd.

"Ni mi treba praviti, da so ta poročila neresnična," je dejal monsignor. "Lahko greste v mojo cerkev, lahko v druge cerkve, prav tako lahko govorite z duhovniki na cesti ali pa na njih domovih in se sami prepričate, da so vsa ta poročila o persekuciji izmišljena, lažljiva. Ne samo, da imamo semenišča, v katerih dijaki študirajo za duhovnike, temveč nekatera država celo vzdržuje."

"Ljudje v Zedinjenih državah ne bodo tega verjeli," sem ga prekinil.

"Vendar pa je resnica," je dejal s poudarkom. "Na primer, v Pazinu je bilo pred vojno samo eno italijansko semenišče. Sedaj pa smo mi izgradili svojega, hvala državi za pomoč!"

Mi imamo teološka semenišča, profesorje teologije vseh veroizpovedi itd. Ti profesorji so duhovniki in poučujejo v institutih, ki jih podpira država, do čim so podobne institucije v Ameriki odvisne od podpore privatnikov."

Torej monsignor Ritig je med intervjujem potrdil zaključke do katerih sem že prej prišel, namreč da ni resnica, da je cerkev zatirana v Jugoslaviji. Seve, fašisti in izdajalci, bodisi duhovniki ali lajke, zadene roka pravice, prav tako kot v drugih državah, vključno v ameriški coni v Nemčiji.

Monsignor Ritig je zaključil intervju in izrazil željo po miru in dobri volji.

Glavna naloga cerkve mora biti delovanje za mir. Stremenje cerkve mora biti združenje vseh ljudi v svrhu mira. Najprvo mir, predvsem mir!" je dejal monsignor Ritig.

Iz Slovenije: — Šolska delavnica strojnega oddelka na Tehnični srednji šoli v Ljubljani.

Člani kooperativne zveze v Flintu, Mich., ki so vključeni v avt. unijo CIO, prejemajo denar, ki so ga zbrali za začetek združne prodajalne, katere je začela poslovati 1. oktobra. Konsument si bode prihranil do 25% na hrani in drugih potrebščinah.

MAVRICA

WANDA WASILEWSKA

iz ruskega prevedla VERA BRNČIĆ in MILE KLOPČIČ

(Nadaljevanje)

—Saj, saj, to si ti, takšna si... Saj ravno to pravim. Nogavice... Tvoja sestra je pošena ženska, učiteljica, živi, kakor se spodobi. Ti pa —nogavice... Ne da se mi, da bi te imenovala, kakor zaslužiš... Tvoj Kurt te sploh ne bo vzel s seboj. Zavrgel te bo, kakor pač zavrgel take candre. Pahnili te bo od sebe, še preden bo moral sam bežati, bežati pa bo moral, brez skrbi! Nič ne de, kar sedi tu lepo mirno, spi z Nemcem pod mojo pernico. Ne bosta dolgo tu sedela, ne bosta! Pridejo naši, pa te bodo naučili kozjih molitvic.

Pusja je zlezla vase. Mirne besede so šibale kakor bič. Z glasom, ki je drhtel od jeze, je iztisnila:

—Prav, prav, bom že povedala Kurtu, zakaj hodite tako dolgo po vodo! Kakor hitro pride, mu povem!

Žena je planila pokonci. Olupljeni krompir se je skotalil po tleh. Začuden je bil. Nagnila se je naprej in se je z okamenelim obrazom približala Pusji. Pusja je prebledela od strahu, stisnila noge pod klop in dvignila roke na prsi, kakor da se hoče braniti.

—Odkod pa ti veš, kam hodim, odkod veš to? Toda Pusja se je domislila, da hodi pod oknom stražar in da bi zadostoval en sam klic. Zato se je pomirila.

—Vse vem, kar potrebujem.

—Ti...

Fedosa je premagala v sebi željo, da bi zgrabila za vrat, zadavila, poteptala to drobno, črno bitje, podobno prežeti podgani. Obšel jo je neizrečen stud ob misli, da se bo morala dotakniti tega krhkega, slabotnega telesa, stud zdravega, normalnega človeka do boleznosti in popačenosti.

Pljunila je in se vrnila na svojo klopico ter se hitro lotila krompirja; izpod njenih rok se je začel spet odvijati trak olupkov, voda v loncu je začela pljuskati in škropiti tla. Pusja pa je visoko dvignila glavo in odšla v sobo, da navije gramofon. Poiskala je ploščo. Najprej je hotela naviti veselo, najbolj veselo, toda v zadnjem trenutku je začutila v grlu solze užaljenosti in usmiljenja do same sebe in izbrala si je drugo.

Fedosa je lupila krompir in čutila, kako se ji ledeni srce. Ona torej ve. Ve in gotovo bo povedala svojemu Nemcu. Skrivala je to v sebi do primerne trenutka kakor kača želo. Sedaj pa se bo mlačevala ter jo izdala.

V sobi je pel nizek, nežen glas:

"Gori v kamnu..."

Kaj bo? Bila je prepričana, da ji oficir ne bo prizanesel. Še zmerom je veljala prepoved, pokopavati tiste, ki so padli v zadnji bitki. Naj leže tam, v globeli pod vasjo, izpostavljeni viharjem, mrazu in vranam. Naj leže nagl, oropani, v strah in svarilo ostalim, kot znamenje nemškega zmaganja. Sprva so kmetje pozikovali pokopati padle. Toda ni jim uspelo: globel je bila pod stalnim nadzorom. Mladi Pašuk se je priplazil neko noč z lopato do tja, od takrat pa leži skupaj z njimi s kroglo v prsih, z glavo v snežnem zametu. Tako je tudi ostalo. Ljudje so razumeli, da tu ni mogoče ničesar storiti.

Toda nihče iz vasi ni imel tam sina. Samo ona. Samo Vasji je bilo usojeno, da je bil v odredu, ki je šel skozi vas. Kako je bila srečna takrat! Nepričakovano je planil v hišo, vesel, s smehom, kakor vedno. Za trenutek, za en sam kratek trenutek. Ko se je zdanilo, so prišli Nemci, presenetili so jih, in Vasja je bil prav med tistimi, ki so bili obkoljeni v globeli in do zadnjega pobiti.

Našla sem ga še istega dne. Srce jo je pripel-

ljalo naravnost tja, kjer je ležal. Bil je že mrtev, že so mu slekli obleko.

Ze ves mesec, vsak dan je hodila tja in gledala sina, gledala je, kako dreveni, kako se spreminja, kako mu od mraza črni obraz kakor železo, kako lomi mraz njegovo golo stopalo. Navadila se je že, da lahko vsak dan, morda celo dvakrat na dan, kadar gre po vodo, vidi svojega mrtvega otroka. In zdaj? Kaj bo zdaj?

... Nežnost, ljubezen, laskanje, sanje o meni... je pel gramofon.

Ne bo prizanesel, ne bo odpustil. Ni se bala zase. Bala se je za svojega otroka, za svojega mrtvega otroka, ki je padel v globeli, ki je zmrl, ni bil okamenel, za svojega otroka, ki mu je krogla zasekala okroglo jamico v sence. Bilo ji je, kakor da bi ga morala drugič izgubiti: vzeli ga bodo, vrgli nekam v jamo, zasmejevali ga bodo, pohabli, iznakazili—lo, to znajo, joj, kaj to znajo...

... Nežnost ljubezen, laskanje, sanje o meni... je pel gramofon.

Gramofon ji je bil neizrekljivo zoprn.

Pusja je sanjalarila in že desetletje navila isto ploščo. Gramofon je pel o ljubezni, ki je minila, o sreči, ki je prešla, o pismih, ki ne pomenijo ničesar več. Na mračne misli žene, ki je sedela pri peči, je pel gramofon nežne besede. Fedosja Kravčukova je stisnila med prste topi roko, ne da bi občutila bolečino. Iz rane se je pocedila kapljica krvi. Obrisala je roko z robom predpasnika.

... Gori v kamnu..."

Kaj naj stori? Kaj naj ukrene? Zdelo se ji je, da mora rešiti Vasji življenje, da ga mora rešiti nečesa groznega in okrutnega, nečesa, kar je bolj okrutno kakor sama smrt. A kako?

Vedela je, da ga ne more odnesti. Zmrl je v sneg, zrasel je z ledeno skorjo. Šele pomladanski jug ga bo rešil ledene postelje. Toda tudi če bi... Kako naj ga dvigne, čeprav se je skrčil in postal takšen, kakšen je bil s šestnajstim, petnajstim leti? Kako naj ga dvigne, kam naj ga odnese, kje naj ga skrije pred pogledi morilcev?

... Nežnost, ljubezen, laskanje...

Dotaknila se ga bodo ostudne nemške šape. Brčali ga bodo osovraženi nemški škornji. Nad njim se bodo krohotali živinski nemški gobci, zadonel bo hripavi smeh kapetana Kurta Wernerja, smeh, podoben kokodakanju. Fedosja je bila roke v neskončnem obupu, pozabila je na ogenj, ki ga je pokrivala čedalje debelejša plast pepela, in sedela nepremično, strmeč s steklenimi očmi naravnost predse.

Mislila je, da ne more biti huje, da so njeno srce zadeli že vsi udarci. In vendar se je prevarila. Ni konca ne kraja, črni oblak, ki je ta decembrski dan zagrnil vas, grozi še zmerom, vsak trenutek z nešteti nesrečami.

Nenadoma jo je prešinila misel: Odkod ve ta? Kdo ji je povedal?

Pred očmi so se ji zvrstili znani obrazi. Učiteljica? Ne, Fedosja je brž zavrgla ta sum. Nikakor ne. Kdo torej?

Vas je vedela, seveda je vedela. A to so bili sami naši ljudje. Pelageja ne zahaja nikamor, z njo živ krst ne govori, odkod je morala torej zvedeti? Kdo je izdal sovražniku materino gorje? Kdo je izdal nemškim rabljem Vasjino truplo, njegovo kri, njegovo smrt, njegovo trpljenje?

Gramofon je zaškrpjal in umolknil. Pusja je obula klobučevinate škornje in si skrbno zapela kožuh, ki ga je bil Kurt strgal z nekoga v sosednem trgu ter ga podaril njej, svojci ženi. Bil je sicer nekoliko velik, toda bil je topel, lahko je potegnila roke v rokave, in velik, košat ovrtnik je varoval lica pred mrazom.

(Dalje prihodnjik)

"Tudi to se vidi v knjižici. Kar bi rad vedel, je: ali si Slovenec ali Nemec...?" Strmel je vame z bodečimi očmi.

Vprašanje mi je sprva zaprilo sapo; nikoli se mi še sanjalo ni, da me bo kdo pri iskanju dela kaj takega spraševal. Ko sem se spet znešel, sem odločno odgovoril:

"Slovenec sem, saj še kaj pride nemški ne znam..."

Bil sem prepričan, da bo moj odgovor uradniku zadostoval, vendar sem se korenito motil. Moč je spet nekaj časa obračal knjižico, preden se je znova obrnil k meni.

"Slovenec si — ali nisi nemara Vindišer? V tvojem okraju živijo Vindišerji..."

Brez premisleka sem s trdim glasom rekel:

"Jaz nisem Vindišer, temveč Slovenec. Pri nas živimo Slovenci..."

"A tako! Potem pa zate tukaj nimamo dela. Mi smo mestno podjetje..."

Njegov glas je bil zloben, odkrito sovražni, ko mi je vračal knjižico. Potem me ni več pogledal. Zapustil sem pisarno, ko da bi se bil v njej napil žganja. Bil sem tako zmešan, da nisem mogel zbrati svojih misli. V glavi mi je vrelo, po meni je gomazelo neko pekoče, nevarno razburjenje, ki mi je slepilo oči. Niti opazil nisem, da stojim že pri vratu. Naenkrat zaslišim dobrohoten glas:

"No, kaj je, ali si sprejet?"

"Nisem..."

"Zakaj pa ne...?" Glas je bil začuden.

"Zato, ker sem Slovenec..." Iz mene je krčevito bruhnilo. Vratar je tlesnil z dlanimi in se mi zakrohotal:

"Človek neumni, zakaj pa nisi rekel, da si Nemec..."

Zapustil sem ta nesrečni, sovražni kraj, ne da bi se bil ozrl, in izginil po cesti. Bil sem bolj razburjen in užaljen kakor jezen, bilo me je sram. Delo, ki sem ga že imel v rokah, se mi je na tak čuden način naenkrat izmuznilo iz njih. Sram me je bilo ne zavoljo mene, temveč zaradi tistih, ki so me vrgli na cesto. Ker sem bil Slovenec, torej nisem bil niti vreden, da bi kidal gnoj v mestnih hlevih, opravljal najnižje delo! Vsega tega nisem mogel prav verjeti. Sam sebi sem se zdel neznan-sko smešen in neboljčen.

Takrat seveda tega dogodoka razumsko še nisem znal dojeti. Nisem se zavedal, da sem pravkar zletel na cesto iz ene tistih imperialističnih naprav, katerih je bila pri nas cela mreža in v katero je pangermansko vladajoče meščanstvo vklepalo majhen, proletarski narod. Celovska mestna občina je bila vsa v službi take imperialistične politike. Delavci in kmetje, ki so zapuščali deželo in prihajali za kruhom v mesto, so se zapletali v to mrežo, niso prodajali le dela svojih rok, temveč so se zato, da so smeli delati, morali prodajati tudi narodnostno, moralno. Tako so vse javne naprave sčasoma postale trdnjave nasilne germanizacije, trdnjave oportunističnih, prodanih duš. Iz teh trdnjav so naglo rasli imperialistični krepilji po vsej deželi, srebali ne le dotok iz nje v mesto, temveč tudi množice na deželi sami.

Ponižanje me je gnalo iz mesta. Veste ceste so mi postale pretesne, prekratke. Zdelo se mi je, da mi ljudje z obraza be-

Resolved: That America Stay Strong!

This formal Army review is typical of the many Armistice Day ceremonies to be held this week throughout the country. At this time our Nation honors those who have died in order that we might remain free, and rededicates its might to the preservation of a lasting world-wide peace.

rejo, kaj se mi je zgodilo. Moral sem ven, v široko naravo, da bi mi prsi ne počile. Dan je bil lep, od sonca že ves prežarjen in pregret. Zrak je bil miren, pravi sušev zrak. Bregovni na severni strani mesta so že na lahno zeleneli, svet na južni strani mesta pa je bil še truden in dremoten. Nad širnim celovskim poljem, ki se je na vzhodu stapljalo s široko Podjuno, se je na lahno zbirala prosojna barva, v kateri se je slikala vedričan koruškega neba. V to širino so praznično strmeli Obir, Košuta, Baka, Stoj na jugu, Svinja na vzhodu in Dobrač na zahodu ter še drugi gorski orjaki.

Brez premisleka sem šel dalje po cesti. Ni me zanimalo, kam prav za prav grem, le iz mestne tesnobe me je gnalo. Naposled je mestni šum ostal daleč za menoj. Pred menoj se je med položnimi griči vilg cesta dalje proti severu. Tu sem bil samotnen popotnik in postal mi je laže. Začel sem prosteje dihati. Dokler sem bil še v mestu, so se mi kljub razburjenosti sem in tja še prav na rahlo vrivale v možgane besede klavniškega vratarja: "Bedak, zakaj pa nisi rekel, da si Nemec..." Imel bi stalno službo, majhno sicer, a tako, ki bi ti odprla trdno pot navzgor, k napredovanju. Ta strupena misel me pa ni mogla obvladati, ker sem jo vselej hitro potlačil. Tu zunaj sem se spet začutil močnega in samozavestnega. Zdelo se mi je neskončno prav, da se nisem uklonil, da se nisem hotel prodati za tako nesramno ceno, s katero bi sam sebe zatajil. Bil sem tako zadovoljen sam s seboj, da sem pri tem pozabil na vse drugo, tudi na svoj obupni položaj.

Tako sem hodil morda uro, morda dve, ko sem naenkrat zagledal na desni strani nad cesto veliko cerkev z vasjo. Videl sem to podobo prvič v življenju, a sem takoj spoznal, da so to Svatne (Gospa sveta). Zdrnil sem se: O Svatnah sem že bral v naših domačih knjigah, a tudi iz pripovedovanja starih ljudi, ki so včasih romali sem, so mi bile znane.

Sedaj sem stal tu pred njimi, samotnen popotnik sredi ceste, ki ga brez cilja žene dalje. Velicasta podoba "Svate" me je vsega prevzela in me prikovala prednje. Pred menoj se je odpiralo lepo Gosposvetsko polje. Zgodovina tega kraja, kolikor sem jo poznal, je vstala pred menoj v vsej svoji živosti. Tu-

kaj so si nekdanji naši predniki volili svoje voditelje. Takrat še ni bilo ne grelnic ne mestnih klavnic, ne tega, kar je že tako zgodaj pričelo tlačiti mojo zavest človeške enakovernosti. Vse to pa sem bolj slutil kakor razumel.

Sredi Svatne sem postal spet močan. Pred nekaj urami sem prebil veliko preizkušnjo tako dobro, da me zdaj ni bilo treba biti sram pred zgodovinsko podobno Svatno. V meni je rastel ponos. Govoril sem z ljudmi, ki so se sami ali pa že njih predniki prodajali celovski gospodi za kidovne vile, za dobre službe, za hiše in posestva, za ugodje in blagostanje tega sveta. Ali to me ni bolelo, čutil sem se te vzvišenega nad njimi, sluteč, da bo prišel čas, ko bodo za svoj oportunitizem dajali obračun.

Tu na tem polju sem premlel vse svoje mladostne občutke, vse, kar sem doživel zadnje tedne. Pritrtil sem si, da me je razočaral hotel Trabesinger, da me je razočarala tudi tista velika palača v Vetrinjskem obmestju s svetim Mohorjem na pročelju. Le grelnica se mi je omilila, kolikor sem v njej našel človeškega čuta. In da me ni povsem osvojila, sem si ves presečen priznal ravno tukaj. Odsel bi bil s Falaricem in bi bil morda izgubljen. Nisem spadal ne sem in ne tja. Slutil sem drugo pot. Kar na hitro sem se odločil:

"Domov..."

Nikamor drugam kakor domov. Pomisleki, da se vračam opeharjen za srečo, o kateri sem sanjal, da se bom vrnil osramočen, so splahneli. Domov se moram vrniti, še nocoj, takoj, dve kroni imam še pri sebi, ki me

spet pripeljeta na trdna tla. To je rešitev. Doma bom delal, doma bom rasel, doma se bom boril proti krivicam, proti temu zasvoženemu mestu... In ne meneč se za glad in za utrjenost, sem jo ves prerojen mahnil nazaj v Celovec.

(Dalje prihodnjik)

RAD BI DOBIL GOSPODINJO
Slovenko v starosti med 40 in 50 let, za domača hišna dela. Plača po dogovoru; služba je v Milwaukee, Wis. Pišite za pojasnila na: GOSPODINJA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill. —(Adv.)

HAMBURGER LUNCH

Excellent Southwest side location

Near SNPJ Hall

Good lease, \$85 month rent. Owner leaving city, so this place priced reasonably for immediate sale.

Phone ROCKWELL 2-8172 for complete details.

Edina

3-NAČINSKA pomoč za vaš HRBTOL

Hrbtoli obliži so en izdelek, narejen za 3-načinsko pomoč trpljenju mišičnega hrbtolova:

(1) Zdravila v Johnson's HRBT-NEM OBLIŽU sprožijo kroženje, prinesejo zdravljenje in ogrevajo kri na bolečem prostoru, mišice se odpočinjejo in olajša bolečina. (2) Stisne razburjene mišice—zmanjša bolečino. (3) Ta podlaga zavaruje pred mrazom, skopo enako kot bi nosili seboj ogrevalko.

Zdravniške preizkušnje dokazujejo, da Johnson's BACK PLASTER pomaga 9tim od 10tih bolnikom, izdelani so pri Johnson & Johnson —in poznani za izvrsten produkt zadnjih 61 let. Dobe se v vseh lekarnah.

"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik

Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Plan v slovenskem in angleškem jeziku.

Štano 23 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta.

NAROČITE SI GA!

Naslov:

PROLETAREC

2301 South Lawndale Avenue

CHICAGO 23, ILL.

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem...

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomena, nas takoj obvestite, da se leta popravil Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrul. drinevo in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je...
1 tednik in... 0.50	1 tednik in... 0.50
2 tednika in... 0.50	2 tednika in... 0.50
3 tednika in... 0.50	3 tednika in... 0.50
4 tednika in... 0.50	4 tednika in... 0.50
5 tednikov in... 0.50	5 tednikov in... 0.50

Za Evropo je Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.50
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plačilu in si naročite Prosveto, kat. ki je vaše lastnina.

Prištetje se sme le ene člane in družino, ki to dovoljuje in ki živo ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V neobnem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri član, ki se prištet, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in ne zahteva sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upraviteljske znižati datum za to vrsto naročnika ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priložite polijam naročnine za list Prosveto vrsto 2

1) Ime... Čl. družine iz...

Naslov...

Uložite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) ... Čl. družine iz...

3) ... Čl. družine iz...

4) ... Čl. družine iz...

5) ... Čl. družine iz...

Mesto... Družina...

Nov naročnik... Star naročnik...

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

OD KOTELJ DO BELIH VOD

Preživov Voranc

(Nadaljevanje)

Gledal sem za njimi, kako odhajajo, dokler niso izginili za ogrom prve ulice. Mikalo me je, da bi jih pospremil po cesti izven mesta, toda prevzel me je tako težak, tako brdeč občutek, da se nisem mogel ganiti.

Ostal sem sam. Prihodnjo noč sva bila z Anejem sama v hlevu. Ko sem vstopil brez Falarica, nisem pri mrkem hlapiu zapazil nobenega začudenja. Čakal sem, da me bo vprašal, kaj je z njim, vendar se ni to zgodilo. Moral sem sam pričeti:

"Falaric je danes odšel v svet..."

Hlapec je molčal.

"Naročil mi je, da vas pozdravlja in se vam zahvaljuje za vse, kar ste mu storili..."

Očitno sem mu lagal. Hlapec me je pri teh besedah neverjetno pogledal, toda rekel ni nič. Ni mi kazalo drugega, kakor biti tiho.

Ker sem s svojim imetjem bil

spet čisto pri koncu, onih dveh kron za vožnjo domov pa se nisem hotel dotakniti, sem prihodnji dan napel vse sile, da bi našel kako delo. Tekal sem po mestu od zgodnjega jutra in spet obdela vse tovarne in delavnice.

Toda nikjer me niso sprejeli. V industriji je bila nekaka mrtva doba. Marsikje sem se ponujal za hlapca, vendar brez uspeha.

Ko sem bil že čisto obupan, se mi je nenadoma vendar prikazala sreča. Prišel sem do celovške klavnice, mi si ogledoval snažno, moderno poslopje. Pred vhodom se je sprejal vratar s kapo na glavi ter me po strani opazoval. Naenkrat je pristopil k meni ter me vprašal:

"Ali nimaš dela?"

"Pravkar ga iščem, gospod," sem hlastno odgovoril.

Vratar je nekaj zamrmral in me še meril z očmi.

"Hm, ali znaš ravnavati z ži-

vino?"

"Znam, doma sem bil pri ži-

vini."

"Ali znaš kidati gnoj?"

"Znam..."

Njegov glas se mi je zdel prezirljiv in me je osupnil.

"Daj knjigo!"

Prelistal je mojo še skoraj popolnoma novo delavsko knjižico, si prikimal, potem pa rekel:

"Pojdi z menoj!"

Odginal me je v pisarno. Predstavil me je nekemu razmeroma še mlademu gospodu z besedami:

"To bi bilo nekaj za nas."

Z uradnikom sva ostala sama. Pisarna je bila svetla in prijazna ter je že sama po sebi vzbujala upanje. Uradnik je listal po moji knjižici; ko je to končal, se je z nekako zagonetnim obrazom obrnil k meni.

"Od kod pa si?" Govorila sva nemški.

"Iz Kotelja," sem odgovoril strahoma.

"To vem," se je zganil gospod.

"Mislim namreč, kaj si..."

"Kaj... kmečki sin, prav za prav kajlarski..."